

שם הפעילות: נספחים - זיכרון השואה בחברה הישראלית הכותב/ת: מכון מורשת - בית עדות ע"ש מרדכי אנילביץ' - גבעת חביבה

נספח א'

קריאה לשנאה

איני רואה סכנה גדולה יותר לעתידה של מדינת ישראל מאשר העובדה שהשואה הוחדרה בשיטתיות ובעוצמה לתודעתנו של כל הציבור הישראלי, גם לאותו חלק גדול מאוד שלא עבר את השואה, וכן לדור הבנים שנולדו וגדלו כאן. בפעם הראשונה אני מבין את חומרת מעשינו, כאשר במשך עשרות שנים שלחנו כל ילד וילד בישראל לבקר שוב ושוב ב"יד ושם". מה רצינו שילדים רכים יעשו בחוויה הזאת? דקלמנו באטימות מוחין ואף באטימות לב, ומבלי לפרש - "זכור!" לשם מה? מה אמור הילד לעשות בזיכרונות אלה? בעבור רבים מאוד תמונות הזוועה עשויות להתפרש כקריאה לשנאה מתמשכת ועיוורת.

ייתכן שחשוב שהעולם הגדול יזכור. גם בזה אינני בטוח אבל בכל מקרה אין זו דאגתנו. כל עם ועם, לרבות הגרמנים, יחליט בדרכו הוא ומתוך שיקוליו אם רצונו לזכור. עלינו, לעומת זאת. לשכוח. איני רואה היום תפקיד פוליטי וחינוכי חשוב יותר למנהיגי האומה הזאת מאשר להתייבב לצד החיים להתמסר לבניית עתידנו, ולא לעסוק השכם והערב, בסמלים, בטקסים ובלקחי השואה. עליהם לשרש את שליטתו של ה"זכור" ההיסטורי על חיינו.

* * *

הדברים שנכתבו הם חריפים ושלא כדרכי, כתובים בשחור לבן. אין זה מקרה או מצב רוח חולף. לא מצאתי דרך טובה יותר להצביע על חומרת המצב. למעשה, ידוע לי היטב שאין האומה שוכחת או צריכה לשכוח לחלוטין את עברה על כל פרקיו. וכמוכן, יש מיתוסים אחדים החיוניים לבניית עתידנו, כמו מיתוס ההצטיינות או מיתוס היצירתיות. ובוודאי שאין כוונתי שיפסיקו ללמד את דברי ימי העם. ניסיתי להילחם בהמשך קביעת השואה כציר מרכזי בהווייתנו הלאומית.

הארץ, 23.3.1988

הכותב הוא ניצול שואה, והיה ראש המכון להיסטוריה של מדעים ורעיונות באוניברסיטת תל-אביב ומנהל מכון ואן-ליר.

כזה ראה וחדש
מרכז הדרכה מקוון של "שבילים"
ארגון מערכות החינוך החברתי קהילתי
אגף החינוך, התנועה הקיבוצית

נספח ב'

כל השפלת אדם היא גם השפלת עצמי, כל שפיכת דם לשווא היא גם שפיכת דמי; כל ילד הבוכה מול ביתו שנהרס זה גם אני, כל אדם שנעקר מעמו ומאדמתו אני בו. אותנו השפילו, עינו, הרסו את בתינו, גרמו לנו לבכות: לכן אני לעולם לא אשפיל, לעולם לא אענה, לעולם לא אהרוס, לעולם לא אגרום לבכי של ילד, של ילד כלשהו, מכל עם ומכל צבע – כל זאת מצווה עלי השואה שלי. לעולם לא להוות לאחרים מה שאחרים היוו לגבי – זו נקמתי, נקמתי המוסרית.

ליאו הרצוג